

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis

Antehac ex probatis Auctoribus breviter concinnata

Busenbaum, Hermann

Coloniae Agrippinae, 1707

Dubium III. Quæ opera festis diebus præcipiantur.

urn:nbn:de:hbz:466:1-42515

604 §. 9. *Judicia, quæ de partium consensu fiunt per Judicem Arbitratorem, sunt licita die festo, est communis cum Sanch. D. 27. Castrop. num. 16. Illsung supra. Porrò ille dicitur Judex Arbitrator, qui eligitur, ut dicat, quod sibi videtur, & sit suo judicio litem pacificè componat sinè ordine judiciali usitato in foro; è contrà Judex Arbitrator dicitur, qui procedit servato ordine processus forensis.*

605 §. 10. *Probabilius est contra Panormitanam etiam prohiberi executionem sententiæ latæ die non festo, quia est complementum sententiæ, Castrop. num. 12. Illsung supra & alii. Quod autem ad appellationem attinet, communior quidem sententia dicit licere die festo, sed etiam probabile est non licere, uti ostendit Castrop. à num. 13. adductis pro utraque parte Authoribus & rationibus.*

606 §. 11. *Per consuetudinem videtur nunc omnino licitus esse mercatus privatus, siue quidvis vendere vel emere clausâ officinâ, Castrop. P. 6. n. 5. Tambur. Illsung num. 171. Etiam licere contractus, si fiant sinè instrumentis & Judicis autoritate, docent Sanch. & alii cum Illsung supra.*

DUBIUM III.

Quæ opera festis diebus præcipiantur.

607 **R**esp. Præcipitur, I. Auditio concionis: non tamen sub mortali, nisi quatenus quisque tenetur discere necessaria ad salutem. Vid. Trid. Sess. 24. c. 4. de Reformat. Fill. T. 27. c. 8. q. 7. Bonac. T. 2. D. 5. Q. un. P. 2. n. 27. Suar. &c. Dixi, nisi quatenus. &c. quia homines rudiores & ignorantes præcipua mysteria Fidei, ea præsertim quæ

quæ sub gravi obligatione eos scire teneri dictum est
est supra Lib. 2. T. I. c. I. tenentur Lege Charitatis,
(si aliàs ea commodè addiscere non possint)
sub gravi peccato concioni, vel potiùs Catechesi
interesse. *Bon. D. 5. in Præcept. 3. num. 28.* addens,
eo casu concionem etiam Missæ præferendâ esse.
Trull. L. 3. Cap. 1. D. 4. n. 12. Fagund. P. 1. L. 2. c. 9. n. 12. & c.

2. Præcipitur speciali Præcepto obligante
sub mortali, audire Missam, hoc est, morali
& humanâ assistentiâ sive præsentîâ ei interesse.
Est communis ex c. *Omnes Fideles*: Et ex c. *Missas*,
de Consecrat. Dist. 1. contra *Angelum & Rosellam*,
qui semel vel iterum negligere, dicunt esse veniale.
Obligat hoc Præceptum omnibus Festis
omnes baptizatos usum rationis habentes,
non autem infantes, amentes, vel Catechumenos.
Ratio primæ partis, quia est universale. Ratio
secundæ, quia assistentiam humanam habere
non possunt. Ratio tertiæ, quia non sunt Ecclesiæ
subjecti. *Lugo D. 22. Sect. 1. & 2. ex Navar. Sanch. & Koninck. Underesolves*:

I. Non est obligatio audiendi concionem
in Parochia propria: tum quia Doctores multi
nullum hac de re Præceptum agnoscunt:
cùm *Trid. Sess. 24. Cap. 4. de Reform.* dicat, *teneri*,
ubi id commodè fieri potest: tum quia si quæ obli-
gatio fuit, ei derogatum est per privilegia Regu-
larium, & generalem consuetudinem contrariam.
Suar. de Relig. T. 1. L. 2. c. 16. Azor, Navar. Cened. &
Zerol. P. 1. v. Prædic. Trull. L. 3. c. 1. D. 4. num. 11. &
Barbos. in Trid. Sess. 24. c. 4. Imò Fratres Prædica-
tores, & Minores, & qui cum ipsis in privilegiis
communicant, concionantes in suis Ecclesiis,
quovis anni tempore possunt Auditoribus suis
concedere 18. annos, & 320. dies Indulgentiarum

» nomine Papæ. *Diana P. 4. T. 4. R. 22. ex Rodrig.*
 » & aliis.

» II. Non est obligatio ad audiendam Missam
 » Feriâ quintâ, & sextâ, & Sabbato majoris Hebdo-
 » madæ; neque diebus Rogationum. *Azor, Henric.*
 » *Suar. D. 88. Sect. 5.*

» III. In die Nativitatis Christi tantum tenentur
 » audire unam Missam. *Navar. Suar. Fill. Tract. 5.*
 » *num. 207.*

» IV. Satisfacit, qui recitat sub Missa (ex obliga-
 » tione) Horas Canonicas, vel pœnitentiam
 » injunctam in Confessione, ut contra *Cajetan. Sylv.*
 » *Ang. Armil. docent Suar. Sa, Rodrig. Fill. num. 216.*
 » & alii. Ratio, quia duobus Præceptis potest simul
 » satisfieri, ut *vid. supra L. 1. T. 2. c. 3. Dub. 3.*
 » Idem de eo, qui confitetur tempore Missæ, affirmat
 » *Regin. Lib. 19. n. 14.* dummodo intentionem habue-
 » rit audiendi Missam: Negat autem *Suar. Sect. 6.*
 » *Azor Cap. 7. q. 6. Gordonus, Lugo loc. cit.* si quidem
 » possit differre Confessionem, nec adfit necessitas
 » Præcepti Confessionis. Idem dicit *Bonac. Tom. 1.*
 » *D. 4. Q. ult. P. 11.* ubi contrariam praxim quorundam
 » excusat, vel ob necessitatem communicandi; vel
 » propter intentionem audiendi Missam aliam;
 » vel denique propter bonam fidem:

» V. Satisfaciunt etiam inservientes Missæ,
 » si recedant allatum necessaria, v. g. vinum,
 » hostiam, thus, &c. quia cum hæc ordinentur
 » ad Officium, non censentur abesse: dummodo
 » non recedant ab Ecclesia, vel saltem non longe.
 » *Vid. Bonac.*

» VI. Peccat, qui non audit integram Missam,
 » & quidem venialiter, si omittatur parva pars;
 » mortaliter, si notabilis, v. g. media, vel tertia pars.

Layman

Layman tamen, & alii durum putant, mortalis
damnare eum, qui ab Offertorio usque ad finem
adfit: additque communiter excusari à mortali,
qui audiunt à principio Epistolæ, vel secundum
alios, Evangelii usque ad finem: vel ab initio
usque ad Communionem. Vid. Bonac. T. 1. D. 4.
Q. ult. Lugo D. 22. Sect. 1. n. 3.

VII. Non peccat saltem mortaliter, qui
à duobus Sacerdotibus successivè duas dimidias
Missas audit, ut habet Navar. c. 21. Sa, Sotus,
Henriq. Dian. Tom. 1. Tract. 3. R. 18. Bonac. P. 11.
Hurtad. contra Suar. Kôn. Fagund. quia audit
integram Missam. Ob quam causam est probabile,
etsi simul audiat, ut habet Bonac. l. c. Hurtad. &
Diana contra Regin. Kôn. Lugo, & alios, quorum
sententia videtur probabilior.

VIII. Non satisfacit, qui sub Sacro dormit,
pingit, docet; vel qui est post murum, aut
post aliam rem, tali loco, unde nihil audiri, videri,
vel notari possit, quid fiat; quia non censetur
mortaliter præsens. Satisfacit tamen surdus, cæcus,
& quicumque (licet sit post ostium, aut columnam,
vel in fenestra, vel procul à templo) ita est præsens,
ut ex signis externis colligere possit, quid à Cele-
brante agatur, spectatâ loci naturâ, etiamsi ipse
per accidens nihil audiat, nil videat, aut intelligat,
sitque pars per moralem conjunctionem ejus
multitudinis, quæ dicitur præsens, & est
in conspectu altaris. Bonac. l. c.

IX. Audiens, debet esse attentus, saltem virtua-
liter & in confuso, ut aliquo modo advertat,
quid fiat: hinc si quis nunc attendat, nunc fabu-
letur, ut tamen semper advertere possit, quid fiat,
licet peccet irreverentiâ, non tamen damnandus
est mortalis: imò Kôn. cum Sylv. Rosel. & Med. docet, &

» eum satisfacere, qui voluntariè toto Sacro est
 » distractus, modò sibi sit præsens, & cum reveren-
 » tia externa assistat. Quod probabile esse docet
 » Laym. contra *Suar. Bonac.* & alios. *Vid. Kôn. l.c. &*
 » *Lugo n. 26. & 27.* Plura de tota hac materia v. *supra*
 » *L. 1. T. 2. c. 3. Dub. 2. 3. & 4.*

» X. Præceptum audiendæ Missæ impletur
 » quocunque in loco, sive in Parochiali, aut Catho-
 » drali, sive in Regularium Ecclesia, sive in Orato-
 » riis privatis, sive extra Ecclesiam audiatur. Ratio
 » quia Ecclesia tantùm auditionem Missæ præcipit
 » non autem locum, ergo quovis loco impletur.
 » *Tol. L. 9. c. 7. Azor c. 6. Rodrig Navar. Fill. num. 209.*
 » *Nung. Suar. Kôn. Bonac. D. 4. q. ult. P. 12. n. 4. & plures.*
 » Quæ doctrina, licet certa satis sit, nihilominus
 » quia post omnes supra citatos Authores
 » à quodam moderno, viro aliàs docto, in dubium
 » vocatur, peculiari Dubio examinanda est,
 » ne cui (quia Liber obvius est) scrupulus, aut
 » conscientia nascatur erronea.

A D D E N D A.

608 Q. 146. *An satisfaciat Præcepto Missæ, qui*
partes illius simul audit. R. §. 1. Certum est
 non satisfacere, nam *Innocentius XI.* damnavit
 hanc 53. propositionem: *Satisfacit Præcepto Ecclesie*
de audiendo Sacro, qui duas ejus partes, modò quatuor
simul à diversis celebrantibus audit. Propositio illa
 nunc amisit omnem probabilitatem, licet *Busemb.*
 relatus n. 607. dixerit esse probabilem.

609 §. 2. Ratio, ob quam propositio illa putabatur
 probabilis, erat hæc: Unus audiens simul
 duas Missas potest per hoc satisfacere obligationi
 audiendi unam ex Præcepto & alteram ex Voto,
 ergo etiam unus audiens duas simul partes Missæ
 potest satisfacere Præcepto audiendi unam totam,
 quia

quia uti se habet totum ad totum, sic se habet pars ad partem, & uti attentio ad unam Missam non impedit attentionem ad alteram, ita attentio ad unam partem non impedit attentionem ad alteram. Hanc rationem rectè retorquet *Carden.* in 2. Crisi dis. 32. n. 36: Motus Solis, qui fit à duodecima ad primam, coëxistit motui horologii, qui fit ab eadem duodecima ad primam, ergo uti illi duo motus, Solis & horologii coëxistunt, ita possunt coëxistere duæ mediæ horæ unius horologii, quia uti se habet totum ad totum, ita pars ad partem, quod patet manifestè esse falsum. Ratio autem, cur in neutro valeat Consequentia, est, quia una Missa, uti etiam una hora, est unum totum successivum, cum Missa consistat in motu verborum & actionum sibi succedentium; quamvis autem unum successivum possit coëxistere alteri successivo, adeoque & audiri una Missa cum altera, non potest tamen pars successivi coëxistere alteri parti ejusdem successivi, & ideo non potest audiri una Missa, cujus una pars coëxistat alteri parti ejusdem Missæ, uti non potest persolvi Officium Horarum, si simul audiantur tres diversæ Lectiones à diversis, sed una debet audiri successivè post alteram.

§. 3. Quamvis daretur ratio intrinseca probabilis, quòd duæ partes Missæ simul auditæ constituere possent unam Missam, tamen nunc certum est per auditionem talium partium non satisfieri Præcepto Missæ, quia hoc Præceptum latum est ab Ecclesia, quæ nunc declaravit præcipi auditionem unam successivam partium, *Carden.* num. 41.

¶ 147. An opinio, quæ dicit satisfieri, si successivè audiantur duæ medietates, sit adhuc probabilis, uti v. g. si quis ad Elevationem unius Missæ veniat in templum, & postea audiat sequentem Missam

usque ad Elevationem tantum. R. §. I. Aliqui dubitant, quia duæ tales medietates non videntur dici posse una Missa, cum sint lectæ à diversis, & fortè intercedat spatium temporis inter illas partes nihilominus dicendum est opinionem illam adhuc manere probabilem, ut ostendit *Carden. c. 7*, nam cum illis, quos citat *Busenbaum*, docent illam 32. *Ab. apud Pasq. de Sacrific. q. 1290*; accedunt *P. Marci in Trib. de Missa T. 4. T. 2. Q. 1. D. 2. Gobat T. 5. n. 149* vocans in praxi tutam, & eandem *Suar. apud Ill. T. 5. n. 161*. dicit communiorem, nec posse prædictam condemnari. Ratio autem est, quia manet unum Officium, licet prius orem partem posteriorem & postea priorem, v.g. Tertiam ante Primam, aut unum Psalmum ante alterum; item manet unum Rosarium, licet incipiam à tertia decada, & finiam recurrendo ad illam, ergo etiam erit una Missa, licet per medias partes sive priores sive posteriores audiatur. *Nec refert*, quòd hæ medietates fiant à diversis Sacerdotibus, aut etiam cum interpositione temporis: *Nam* si duo simul recitent Officium, duæ medietates ponuntur à diversis recitantibus, imò in Choro sæpe novem diversi legunt novem diversas Lectiones, & tamen est unum Officium; interruptio autem non tollit unionem moralem, uti dicitur de *Horis Confirmatur*: Nam est una Missa, si Sacerdos in media Missa deficeret, & alius Sacerdos post mediam horam succederet illam completurus, ergo etiam potest esse una Missa, licet fiant duo Sacerdotes, & tempus aliquod intercedat, est quidem (quoad illud exemplum) aliqua disparitas, eò quòd posterior Sacerdos agat nomine prioris, & compleat eandem moraliter Missam; hoc tamen non obstante in nostro casu adhuc æqui-

æquivalenter videtur manere una integra Missa, quia nempe est idem Principalis offerens, nempe Christus; etiam est idem, quod offertur, consecratur & sumitur, scilicet idem Christus; sunt etiam eadem Orationes & actiones externæ &c. Licet autem *Tambur.* L. 4. c. 2. §. 1. n. 10. putet manere unitatem, dummodo eodem die tales partes audiuntur, tamen hæc ab invicem separatio videtur esse nimia; si autem fit saltem ad horam tantum, non est nimia, nam sæpe per concionem unius horæ & amplius interrumpitur Missa, & tamen manet una.

§. 2. Si quis sine justa causa audiat duas tales medias Missas, peccat venialiter, uti qui in Horis oraret unam ante alteram, aut interrumperet sine causa; ratio est, partim quia observatio ordinis & continuationis est decencia requisita, partim etiam quia talis auditio per medietates aut interruptiones non est satis consentanea communi praxi Fidelium, à qua recedere sine justa causa est saltem veniale, justa autem causa esset defectus temporis, rationabile impedimentum vel quævis incommoditas alicujus momenti.

Q. 148. *Quinam obligentur ad Missam.* R. 613

§. I. Hæretici non obligantur, quia præsumuntur excommunicati, hinc jubentur emanere: in Germania tamen non peccant adeundo, quia non sunt denunciati, nec putant se excommunicatos, imò sic disponi possunt ad conversionem, si videant etiam ritus omnes nil superstitionis habere, *Gob. in Exp. T. 5. num. 396.* An autem excommunicatus vi hujus Præcepti teneatur procurare absolutionem, ut Missam audire possit, dictum est Lib. I. num. 794.

614 §. 2. Omnis Sacerdos, si alius celebraturus defuit, tenetur ipsemet celebrare, ut Missam audiat, ita cum aliis *Gobat* num. 40. *Steph.* T. 5. D. 4. num. 99. contra *Fagund.* Ratio est, quia tum tenetur, & se potest audire Missam, neque medium illud est extra-ordinarium; qui autem tenetur ad finem, tenetur ad media ordinaria, ergo.

615 §. 3. Circa ætatem, quâ pueri obligentur ad Missam, variant sententiæ; *J. March.* putat tunc prius obligari, quando incipiunt esse idonei ad Communionem: *Sot.* apud *Gob.* T. 4. n. 129. putat neminem ante annum duodecimum teneri legibus Ecclesiæ, sed istæ sententiæ passim rejiciuntur, & sunt contra praxin Fidelium. *Azor, Sanch. Bonacini, Tann. Bas.* & alii apud *Gob.* T. 5. n. 310. absolute obligant pueros omnes & puellas circa finem septennii, quia tunc præsumuntur habere sufficientem usum rationis, quam sententiæ admittit *Gobat* de pueris educatis in urbe, quibus utpote melius cultis communiter citius oritur plenum lumen, de rusticis autem aliisque similibus non admittit, sed cum *Côn.* contendit pueros inter 9. & 10. annum, puellas verò inter 8. & 9. communiter prius assequi plenam discretionem, quâ habitâ prius obligentur Præceptis Ecclesiæ: Si autem ante septennium haberent plenam discretionem, quamvis tunc ex Lege naturali tenerentur Deum aliquo cultu colere, tamen probabile est, secundum dicta *Lib.* num. 676. non teneri Legibus Ecclesiæ. Denique *Dicast.* apud *Gob.* T. 4. num. 129. dicit pueros, quando venialiter peccare possunt, sub veniali obligari ad Leges Ecclesiæ, quando autem mortaliter sub mortali, quæ sententiæ est multorum, & à *Diana* P. 10. T. 12. R. 37. reputatur probabilior.

§. 4. Qui simul est surdus, cæcus & mutus à nati- 616
vitate, non tenetur adesse Misæ, quia non potest
habere moralem assistentiam nec attentionem
ullam internam; imò scire non potest, quid sit Misæ,
Pasq. de Sacrific. q. 1256; unde quamvis esset talis,
non à nativitate, sed per infirmitatem, adhuc putat
Gob. T. 5. n. 30. contra Fagund. Pasq. Dian. P. 5. T. 4. R. S.
non teneri, quia non potest scire, an, ubi & quando
incipiat Misæ, ergo non potest habere intentionem
debitam, neque attentionem ullam, & licet quis
trudendo eum admonere posset jam fieri Misam,
ac ipse scripto peteret duci ad templum, adhuc
putat *Gob. n. 30.* non obligari, quia Ecclesia censetur
tantum eos obligare, qui humano & ordinario
modo interesse possunt, Leges enim non compre-
hendunt casus extra-ordinarios; hinc *Castrop.* etiam
eximit eum ab obligatione Misæ, qui est cæcus
& surdus, sed non mutus, quia neque præsumitur
Lex obligare in hoc casu exotico: Si tamen quis
esset, vel tantum mutus & surdus, vel tantum cæcus,
vel tantum cæcus & mutus, teneretur, uti commu-
niter docent Authores cum *Gob. num. 29.*

§. 5. Regulares etiam exempti tenentur ad ser- 617
vanda Festa, quæ Episcopus cum consensu Cleri &
populi indicit, uti habetur in *Trid. Sess. 25. de Regul.*
c. 12. Et consequenter etiam tenebuntur ad Misam
tali die audiendam: an autem teneantur etiam
ad Festa, quæ populus vovit approbante Episcopo,
non est ita certum, affirmant *Vasq. Nugn. Sanch. L. 4.*
c. 15. n. 21, negant alii, & merito dubitat *Gob. num. 77,*
quia exempti non jubentur observare alia Festa,
nisi quæ Episcopus imponit, qualia non videntur
esse illa, quæ populus vovet approbante tantum
Episcopo; si tamen hæc approbatio censeretur esse
per modum Præcepti, tenerentur uti reliqui.

Q. 149. *Quibus diebus audienda sit Missa.*

§.1. Si Festum sit à Principe sæculari impositum aut ex consuetudine observetur à populo sine approbatione Episcopi, non est in conscientia obligatio audiendi Missam vel abstinendi à servilibus, quia non est Festum sacrum, sed sæculare, *Tamb. Gob. T. 5. n. 75. & 87. Pasq. q. 1251*, simul notandum posse peccari contra obedientiam Principi debitam si hic strictè mandasset observari.

§.2. In Festo, quod solus Episcopus indicit rectori Clero vel populo, etiam non est obligatio audiendi Missam, quia Episcopus nequit ullum Festum instituere sine Cleri & populi consensu, uti habetur *Cap. Conquestus. ult. de Feriis*, & probatur pluribus *Barbos. Gav. Jord. Gob. n. 72*: potest autem consentiente Episcopo populus votum Festum ad quod tenebuntur etiam Posteriores, non vi votum quod erat personale, sed ex Præcepto Episcopi approbantis & ita implicite præcipientis tale Festum, uti notant *Suar. Laym. & Gob. n. 86*; possitque esse Festum mediæ tantum diei, in qua manere esset obligatio ad Missam & ad abstinendum à servilibus à prandio autem laborari posset, *Gobat num. 111*. Potest autem Episcopus unum tantum proprium in Dicecesi Festum instituere præter communia, v.g. Festum Patroni vel Tutelaris, deinde potest ex causa, uti ob vindemiam, transferre Festum fore, v.g. S. Michaëlis ad aliud tempus, uti habet *Gob. T. 5. num. 230*, licet alii repugnent, an verò expediat multa esse Festa, disputat *Gob. in Quin. T. 5. c. 45*, ubi videri potest; in *Exp. T. 5. n. 72*. dicit hac ætate, quâ ita invaluit multitudo Festorum cum ingenti molestia Mechanicorum, magis cogitandum esse de modo abrogandi plura, quàm instituendi nova.

§. 3. Non est obligatio ad Missam die Cinerum, ⁶²⁰
Festo S. Marci, Festo Animarum; neque Coloniae
Festo Theophorae. De reliquis ejusmodi diebus
habet *Busenbaum*.

§. 4. In dubio, an sit Festum, teneris mediocre ⁶²¹
studium adhibere, ut intelligas, non teneris tamen
per sesqui-horam iter facere, ut id interrogas,
hoc enim foret immodicum studium, quo forte
frustra, impediri posset labor diurnus per longum
tempus; unde si permaneat dubium, non erit
obligatio ad Missam, quia in dubio possessio est
pro libertate, *Pasq.* quæst. 1325. Quod si Pater dicat
esse Festum Præcepti, Mater verò dicat esse devo-
tionis tantum, teneberis (per se loquendo) potius
credere Patri, quia ejus testimonium est majus, &
ejus potestate es dirigendus, *Gobat* à num. 460.

Q. 150. *Qualis Missa sit audienda.* R. §. 1. Peccat, ⁶²²
qui audit Missam excommunicati non tolerati, aut
publici percussoris Clerici, uti cum communi
S. Thomas 3. P. Q. 82. art. 2. Si tamen quis audisset,
secundum *Dicast.* & *Gob.* T. 5. num. 522. satisfecisset
Præcepto, quia posuisset substantiam rei præceptæ,
secundum *Pasq.* q. 1269. non satisfecisset, quia tum
tantum impletur Præceptum per actum peccami-
nosum, quando ponitur materia, quæ præcipitur,
hinc autem non ponitur materia illa, quæ præci-
pitur, nam Missa illa prohibetur legi & audiri,
Missa autem prohibita non est Missa præcepta, ergo.
Neque dicas Missam secundum se præcipi: Nam
præcipitur cum omnibus circumstantiis necessariis
ad hoc, ut hinc & nunc audiatur, inter illas autem
circumstantias est persona celebrans, cujus Missa
hinc prohibetur. Utraque sententia est probabilis,
sed prima videtur verior.

§. 2.

- 623 §. 2. Satisfacit, qui audit Missam, quocunque
& idiomate fiat, uti si audiat Missam Sacerdos
Græci in his partibus celebrantis, quia quæ
substantiam est eadem apud omnes Catholicos.
Missam, Pasq. q. 1259. Gob. num. 161. & alii.
- 624 Q. 151. *Quotempore audiri debeat Missa.*
§. 1. Probabilius videtur, quod satisfiat Præceptum
quâcunque horâ audiatur à media nocte ad alba-
ram mediam noctem, F. Lug. Leand. Dian. P. 10. Tit.
R. 21. Gob. T. 5. num. 56. contra Pasq. q. 1260, qui putat
non satisfieri, nisi audiatur intra tempus, quod
licitum est celebrare; sed ratio nostra est, quod
quâcunque horâ audiatur, verum est Missam eodem
esse auditam, ergo satisfactum est Præcepto, quod
tantum exigit Missam audiri illo die.
- 625 §. 2. Qui nocte Nativitatis Christi audit Missam
quæ Romæ vel Venetiis ex privilegio dicitur
ante mediam noctem à Sacerdote jejuno, satisfiat
Præcepto pro die Nativitatis, quia sic anticipatur
illa dies, uti in Matutino, quod pridie recitatur.
hinc si dies Nativitatis incideret in diem Lunæ,
non satisfaceret Præcepto pro die Dominica, quia
Missam illa spectat ad sequentem diem Nativitatis,
non ad Dominicam, ita Lug. Dicast. Dian. P. 7. Tit.
R. 12. P. 10. T. 12. R. 22. Item T. 14. R. 35; & absolute
loquendo non posse per auditionem unius Missæ
satisfieri Præcepto audiendi Missam duobus diebus.
rectè probat Cressp. à Borgia in QQ. Mor. quæst. 10.
- 626 Q. 152. *Quo loco audiri debeat Missa.*
Præcipuum Dubium est, an satisfiat, si audiatur
loco privato vel profano, pro quo fit,
§. 1. Privatum Oratorium, est locus aliquis
in domo vel arce privati hominis ad tempus
deputatus cultui Dei, unde Oratorium erectum
in palatio Episcopi, aut in Conventu Regularium

aut perpetuò destinatum divino cultui habènsque ingressum ex publica via, aut à Missionariis privilegiatis certo loco constitutum, non censentur privata Oratoria, uti cum aliis docent *Quarti* in Rubr. P. 3. T. 10. n. 1. S. 3. Et *Tamb.* de Sacrif. L. 1. c. 4. §. 4. hinc absolutè dicit *Illsung* T. 5. num. 163. non esse quæstionem de Oratoriis privatis Episcoporum vel Regularium, sed tantùm de privatis Oratoriis aliorum Clericorum sæcularium & laicorum, de quibus jam loquemur.

§. 2. Privilegiatus & tota ejus familia, id est, 627 omnes illi, qui habitant in domo Privilegiati cum quadam habitudine ad illum, uti sunt Pater & Mater, Nurus & Gener, Uxor, filii, filia, Nepotes, Pro-Nepotes & alii per lineam rectam descendentes & manentes sub regimine Parentum, habitantesque cum illo; item servi & ancillæ, quandoque etiam hospites, si ita addatur in Bulla, & consequenter etiam illi, qui his famulantur, uti docet *Tamb*: hi (inquam) omnes, si audiant Missam in privato Oratorio, satisfaciunt die festivo, quo ibi celebrare licitum est; ita omnes communiter.

§. 3. An præter Privilegiatum ejusque familiam 628 satisfaciant etiam alii ibi audientes, quando audire possunt alibi, duplex est sententia, 1. *Pasq.* q. 659, ubi alios undecim pro se citat, quibus accedunt *Diana* P. 6. T. 8. R. 40. P. 9. T. 1. R. 3. *Bas.* v. *Missa.* n. 8. *Gobat* T. 5. n. 356. *Quarti* Dub. 13. *Sporer* T. 3. c. 4. n. 24. *Ills.* supra dicens esse nunc certam; hi omnes absolutè dicunt non satisfacere; ratio est, quia Pontifex in Bullis expressè addit: *Volumus autem, ut alii, qui non sunt de familia, non censeantur liberi ab obligatione audiendi Missam in Ecclesia, & hoc à Cardinalibus declaratum esse, dicunt Authores hic citati.* 2. Sententia est *Az.* *Henriq.* *Homob.* *Castrop.* *Pellizar,* quos

quos citat *Pasq.* supra, quibus accedunt *Busenbaum.*
Burgh. Cent. 3. Caf. 60. citans *Barbof.* Item *P. March.*
 T. 2. T. 4. T. 2. Q. 1. Dub. 1, quorum sententiam
Gob. T. 3. n. 254. vocat probabilem & usu receptam
 hi dicunt satisfieri à quovis ibi audiente: Ratio est
 quia de Jure communi plus non præcipitur quam
 Missam audire, de loco autem nunc nullum est
 Præceptum. Ad verba Bullarum dicunt antea
 de Jure antiquo fuisse obligationem audiendi
 Missam in Parochia, uti probat *Pasq.* quæst. 1257
 cui Juri aut alteri cuicumque obligationi
 si quæ adhuc est, Pontifex non vult derogare
 per tale privilegium privato datum; quòd si non sit
 talis obligatio, uti nunc Jure novo non est
 restrictio illa nil operatur, apponitur tamen, qui
 servatur stylus antiquus Curia, & dantur privilegia
 secundum antiquas formulas rescribendi, hinc
 testatur *March.* verba illa communiter non recipi
 alio sensu, etiam inter timoratos. Prior sententia
 est communior, tutior & probabilior, tum quia
 pro se habet verba Legis, quorum explicatio
 pro altera sententia est dubia, tum etiam quia
 Lex communis erat, ut Missa audiretur in Ecclesia
 publica, imò & in Parochia, privilegium autem
 habent Religiosi, ut in suis Ecclesiis satisfiat,
 quale privilegium non est, neque legitima consue-
 tudo, neque certa interpretatio pro privatis Ora-
 toriis, ergo possessio est pro communi Lega-
 Nihilominus secunda sententia etiam videtur esse
 probabilis, hinc *Sporer* sapienter in praxi suadebat,
 ut illi, qui de familia non erant, alibi audirent
 Missam, nolentes autem non urgebat.

§. 4. Probabile est satisfieri Præcepto,
 quocumque alio loco etiam profano audiatur
 Missa, v. g. in castris cum militibus; in litore,
 quando

quando legitur pro navigantibus, licet quis non fit miles, nec de comitatu navigantium, ita n. præced. citati pro secunda sententia cum *Bonac.* de Sacram. D.4.Q.ult.P.12.N.4. Ratio est, quia quamvis forte restrictio sit de privatis Oratoriis, tamen nulla est de aliis locis, ergo rectè stamus Lege communi præcipiente Missam, abstrahendo à loco: gratis autem dicit *Pasq.* q. 1257. præcipi, ut Missa ab omnibus audiatur in Ecclesia vel publico Oratorio ab Ecclesia deputato, nam tale Præceptum nunc non extat, sed tantum Præceptum Missæ, quæ reipsa Missa est, quocunque loco fiat.

An Regulares vi privilegiorum possint absque licentia Episcopi ubique Missam legere; item à quo & quomodo concedi possint privata Oratoria, dicitur *Lib.VI.T.3.c.3.* ad D.4, ubi etiam pluribus exponetur, quis dicatur esse de familia seu familiaris Privilegiato.

Q. 153. *Quanam requirantur, ut quis satisfaciat* 630
Præcepto audiendi Missam. R. Seqq. 1. Intentio.
 2. Præsentia corporalis. 3. Assistentia moralis.
 4. Attentio aliqua. 5. Ut integra Missa audiatur,
 de quibus ordine addendum est aliquid.

Q. 154. *Qualis intentio requiratur.* R. Requiritur 631
 intentio seu voluntas audiendi Missam tanquam rem sacram, quâ exhibetur Deo cultus, ita *Suar. Bonac.* aliique communiter cum *Gob. T.5. num. 194. & 196 Pasq.* quæst. 1309. contra *Dicast.* Ratio est, quia Ecclesia per Missam præcipit aliquem Dei cultum, hinc,

§. I. Non satisfacit, qui interest, ut irrideat, aut 632
 eo tantum animo, quia exspectat amicum illum venturum, aut ut occidat Sacerdotem, cum ab ara venerit, aut solius curiositatis causâ, ita *Gob. supra, & n. 210, citans Lug. & Tamb;* imò *Pasq.* supra putat
 A a eum,

eum, qui accederet Ecclesiam ad meditando re
divinas aut ad orandum absque voluntate audi
endi Missam, non satisfactorum, licet interea lega
retur ; consentiunt *Sanch. Bonac. & Leonardus*
quamvis contradicant *F. Lug. Castrop. & Dian. Pa.*
T. 6. R. 77 ; si tamen, quando inchoatur Missa
accedat ad altare, aut aliquem motum corporalem
edat in ordine ad assistendum Missæ, jam habe
intentionem sufficientem, nec requiritur, ut velit
satisfacere, uti dictum est Lib. I. num. 692, & fuit
ostendit *Pasq.* quæst. 1308, citans pro se 23. Auctores
contra alios II, addens q. 1311. cum 28. Auctoribus
contra alios 15, etiam satisfecisse illum, qui expressè
noluisse per talem Missam, quam audit, Præceptum
satisfacere. Addit ibidem cum *Sanch. Laym. Lug.*
& aliis contra *Suar. Lesf. Fill. Côn. & alios*, nequidem
postea requiri mutationem propositi durante tem
pore audiendi, ut scilicet velit satisfecisse illam audi
tione, nam plùs adhuc probaverat q. 1310. re ipsa satis
fecisse, licet audiêrit animo non implendi Præceptum
& simul animo non audiendi aliam Missam.

633 §. 2. Satisfacit, qui interest eam tantum mente
ut observatis actionibus Sacerdotis discat accurate
celebrare, hoc enim est velle audire Missam,
ut discat legere.

634 §. 3. Non est necesse, ut intersis per modum
orantis, *Suar. Lesf. Medin. & alii* cum *Gob. nutan. 197.*
contra *Bonac. & Bass.* Ratio est, quia Missa auditur
& DEUS aliter coli potest, quam orando.

635 §. 4. Sufficit intentio implicita audiendi Missam
tanquam rem sacram, quam habet ille, I. Qui
adit templum, volens facere officium Christiani.
2. Qui adit, ut præsentiam suam honoret Sacrificium.
3. Qui solet interesse Missæ tanquam rei sacræ.
4. Qui templum accedit ex nulla alia causa.

cum enim accedat liberè, accedit ex aliqua causa, ergo si non accedat ex alia, accedit ex hac, ut audiat Missam: 5. Quicumque Missam audit, si non constet eum habere intentionem contrariam, præsumitur habere sufficientem, ita cum aliis *Suar. Gob. n. 198. Diana P. 3. T. 6. R. 68.*

§. 5. Etiam si intentioni audiendi Missam ⁶³⁸ adjungatur alia intentio mala, adhuc satisfacis Præcepto, v.g. si vis audire Missam, etiam principaliter ob vanam gloriam, aut simul volens te delectare turpi aspectu puellæ præsentis, satisfacis, ita Auctores 20. omnino graves, quos nominatim recenset *Pasq. q. 1313. Gob. n. 208.* contra paucos alios. Ratio est, quia prava intentio adjuncta non excludit intentionem debitam, quamvis impediatur illius fructum, vult enim, & re ipsa audit ut rem sacram, hoc ipso quod exterius modeste se gerat, & interius attendat ad rem sacram, nam per hoc colitur Deus, cui per Sacrificantem & Assistentes immolatur Sacrificium. *Nec obstat*, quod Ecclesia præcipiat actus bonos: *Quia* satis est esse bonos quoad se & secundum substantiam, quamvis ratione operantis aut quoad modum, quo fiunt, non sint boni, uti communiter docent Authores cum *S. Th. 1. 2. q. 100. art. 9. Sot. & aliis*, dicentes modum & finem Præcepti non cadere sub Præceptum. *Si infes*, non satisfacit Præcepto per Communionem sacrilegam, ergo nec per auditionem Missæ peccaminosam. *R. N. Conseq.*: Ecclesia declaravit se præcipere Communionem fructuosam, ita ut si non respondeat fructus, non satisfaciat ejus voluntati ac Præcepto; id non declaravit de Præcepto vel auditione Missæ, ergo prudenter stamus autoritate & ratione adductâ pro sententia nostra, quamdiu Ecclesia aliud non declarat.

637 §. 6. Si quis templum ingressus ad audiendam Missam putet prius inchoandam post quadrantem, interim ipso non advertente legatur ad aliquod altare, quod prius advertit ex signo campanulæ ad *Sanctus*, *Gob. n. 115.* dicit, si habuerit hanc intentionem, volo esse unus de numero audientium Missam, quodcumque inchoabitur, tum audivisse etiam primam partem, si autem talem intentionem non habuerit, non audivisse, nam nemo censetur moraliter interesse actioni, quam nescit exerceri, & cui non cupit interesse, hoc ipso autem quod velit interesse, si fiat, quando fit, re ipsa interest, quia hæc voluntas conditionata transit in absolutam: sed hoc patitur difficultatem, nam re ipsa talis assistentia non est moralis, uti colligetur ex dicendis à num. 646.

638 §. 7. Si quis pluribus titulis teneatur audire Missam, & non determinet, cui obligationi satisfacere velit, utriusque autem per eandem auditionem satisfacere non possit, dicendum est, quod satisfaciat urgentiori, sive illi, quæ vel ratione temporis vel aliunde exigit præferri, quia tum valet voluntas interpretativa, secundum quam quisque præsumitur velle prius satisfacere graviori obligationi.

639 Q. 155. *Qualis presentia corporalis requiratur.*
 ¶. Talis, per quam quis sit ita præsens physice vel moraliter loco, in quo fit Missa, ut possit dici esse unus è numero eorum, qui circumstantur cum Sacerdote offerunt Sacrificium, hinc

640 §. I. Non est opus videre vel audire Celebrantem, sed si nec videre nec audire possis immediate, satis est, si adsis aliis, qui vident vel audiunt, & te conformes illis in surgendo aut flectendo.

§. 2. Sufficit, si sis in loco, qui communicat ⁶⁴¹
cum templo, v.g. in Choro post Altare, aut in loco
per murum separato, ex quo fenestra vel foramen
fert in templum, aut in Odæo seu Iorica superiori,
ubicunque in templo fiat Misfa, dummodo id scias
& possis percipere saltem aliis mediantibus,
quid agatur, atque ita dici pars communis
infrà flectentis.

§. 3. Etiam sufficit esse extra templum, ⁶⁴²
dummodo scias Misfam inchoari seu fieri, & sis
aliis junctus, cum quibus facias unam multitu-
dinem in templum vel ad altare usque protensam,
ut communiter habent Auctores cum *Gob.* à n. 22.
& *Pasq.* à quæst. 1300. Quod si quis non esset junctus
multitudini, sed solus staret ad murum extra tem-
plum, licet audiret Sacerdotem, putat *Pasq.*
non auditurum Misfam, quia non esset corporaliter
præfens Ecclesiæ seu illi Congregationi Fidelium;
contradicunt tamen alii apud *Dian.* P. 4. T. 4. R. 154.
& P. 10. T. 14. R. 47.

§. 4. *Lug. Gord. Dicast. Tamb. Gob.* num. 172. & alii, ⁶⁴³
quos refert *Pasq.* q. 1303. dicunt illum adhuc esse
sufficenter præfentem & audire Misfam, qui etiam
per interjectam parvam plateam è domo sua
in templum vel ad altare potest respicere, sed
occurrit hæc ratio in oppositum, nam si excommu-
nicatus ex altera parte plateæ è fenestra suæ domus
videret & audiret te celebrantem, non ideo pecca-
ret, neque tu ideo tenereris desistere à Misfa, ergo
signum est, quod ex communi judicio non censea-
tur moraliter præfens. Addunt *Lug. & Escob.*
apud *Gobat* num. 174. non obstare distantiam
triginta passuum, quod tamen *Tamb.* non admittit,
ut nec *Gobat*, nisi Misfa fieret sub dio, tum enim
admittit, licet nullus homo esset interjectus;

hinc si magna sit distantia, rectè dicit *Gobat* num. aliquem non censerì præsentem, licèt domi sua audiret totum cantum aut etiam Missam altâ voce pronunciatam.

644 §. 5. Putat *Dicast.* cum *Gob.* n. 173. eos, qui manent in navi, si Missa fiat in litore; item Milites in castris suis, quamvis utrique distant ad 30. passus, adhuc esse moraliter præsentès corpore Missam audire.

645 §. 6. Si quis etiam ad afferendum aliquid ad Missam necessarium recederet à templo ad locum remotum, qui non communicat cum templo, v.g. ad domum Pastoris, & emaneret per notabile tempus, aut negligeret actionem substantialem, v.g. Consecrationem, probabilius est contra *Leand.* & *Dicast.* non audivisse Missam, quia non mansisset corporaliter præsens, nequidem moraliter, hinc si posset, teneretur audire aliam Missam, vel supplere, quod neglexerat; si autem non posset, excusaretur propter necessitatem rei adferendæ. Si autem iret ad Sacristiam aliquid allaturus, aut ad campanile tracturus campanas, censeretur manere moraliter præsens corpore, quia hæc loca communicant cum templo, cum sint quasi aliquid templi; & pulsatio campanarum, quæ quibusdam locis fit ad Evangelium vel sub Elevatione, ordinatur ad illum Dei cultum, qui per Sacrificium exhibetur, ita AA. communicat cum *Pasq.* Quæst. 1275.

646 Q. 156. Qualis assistentia requiratur. R. Moraliter per quam quis adsit tanquam homo ratione præditus, & non ut brutum vel inanimatum aliquid, debet enim assistere humano modo liberè & religiosè, hinc,

§. 1. Non audit Miffam, qui coactus intereft, ⁶⁴⁷
 v. g. ligatus & reluctans, uti habet communis
 cum *Cob. T. 5. n. 212*; fi quis tamen violentè detentus,
 fuppolitâ detentione liberè applicaret animum
 ad actionem Sacerdotis, fatisfaceret, quia affiftentia
 efferet libera fub ratione advertentiæ, *Illf. T. 5. n. 154*;
 neque etiam obfaret, fi quis intereflet ex metu,
 quia metus non tollit libertatem, ergo nec impedi
 affiftentiam moralem, uti habet communior
 eum *Pafq. q. 1307.* contra sex alios.

§. 2. Ebrius vel dormiens non audit Miffam, ⁶⁴⁸
 quia non adefl humano modo: quod verum efl,
 fi dormitet per vices, ita ut per notabilem partem
 nequeat attendere, quamvis dormitatio efferet
 involuntary, ita *Dicaf. & alii cum Gobat num. 244.*

§. 3. Si quis tempore Miffæ in altam contempla- ⁶⁴⁹
 tionem five in ecftafin à fenfibus abripiatur, putant
Suar. Fill. Ledefm. & alii adhuc audire Miffam, quia
 manet moralis affiftentia per præcedentem volun-
 tatem necdum revocatam, fed hoc probabilius
 negant *Lug. Aver. Leand. Tambur. hic c. 2. §. 1. n. II.*
Illfing n. 154, quia tam parum videtur moraliter
 affiftere, quàm qui dormit: *Pafq. quæft. 1306.* proba-
 biliter diftinguit, fi in illa ecftafi pergat contemplari
 myfteria, quæ peraguntur in Miffa, putat durare
 moralem affiftentiam; fi autem rapiatur in aliam
 contemplationem, putat non durare, adeoque
 nec audire Miffam.

Q. 157. Qualis attentio requiratur. R. §. I. ⁶⁵⁰
 Attentio efl duplex, externa & interna; externa, efl
 omiffio actionum exteriorum incompossibilem
 cum attentione interna; interna, efl advertentia feu
 applicatio animi ad aliquid, v. g. ad illa, quæ
 in altari geruntur, certum autem efl requiri
 attentionem externam, ut fatisfiat Præcepto.

Deinde communis sententia est ex *Soto, Suar. Log. Graff. Bonac. Laym. & aliis* cum *Gobat* T. 5. num. 233. contra *Mendo* in Stat. D. 7. q. 1. n. 6. non requiritur tantam attentionem ad Missam, quantum ad Breviarium; quæ autem & quanta ad Breviarium requiratur, dicemus Lib. IV. à n. 1340. Et hoc supponimus cum communiore, quod aliqua attentio interna requiratur, saltem talis, per quam dicatur religiosè existere sub specie & cultu exterioris Deum respectu Sacrificii, uti rectè explicat *Pasq.* q. 1315, ubi etiam multos Authores adducit, qui requirunt majorem aliquam attentionem internam ad Missam vel ad Deum, & è contra alios etiam multos, qui dicunt sufficere solam attentionem externam; quidquid sit de hoc, de quo dicitur, quando de *Horis Canonicis*, Lib. IV. q. 220. & seqq.

651 §. 2. Ministrantes Missæ sufficienter attendunt exhibendo suum ministerium, nam hoc est actualis cooperatio ad Sacrificium, imò est exhibitio partis ipsius Sacrificii, ita *Gobat* num. 233. Illi tamen, qui diebus solennibus accendant candelas per totum templum tempore Missæ, si simul non attendant ad Missam, non satisfaciunt, quia hoc non est ministerium Missæ, sed vel prærequisitum vel per accidens concomitans, ita *Pasq.* Quæst. 1287.

652 §. 3. Musici, Chelystæ, Organædi, Tympanistæ, Tubicines audiunt Missam, dummodo firmè attendant ad hoc, quod in ara geritur, nam cantus vel lusus ipsorum refertur ad hunc Dei cultum, nec necessariò tollit requisitam advertentiam ad illa, quæ in ara geruntur. Idem dicit *Lesf.* in *Auct. v. Missa*. Cas. 3. de collectoribus elemosynarum, si simul attendant ad Missam; idem contra *Pasq.* Q. 1317. dicunt cum aliis *Dicast.* & *Gob.* à n. 305. de illo, qui

qui deambulando aut se comendo in templo Misam audiret, nam potest quis deambulans aut se vestiens orare, ergo multò magis ad Misam attendere.

§. 4. Non audiunt Misam, qui scribunt vel ⁶⁵³ pingunt sub illa, uti rectè *Navar. & alii* communiter cum *Gobat* num. 307, quia hæ actiones ita occupant animum, ut cum illis attentio interna videatur esse impossibilis: Neque illi audiunt, qui per notabile tempus de re seria confabulantur, vel res alias fixè aspiciunt & considerant, ita ut moraliter loquendo nequeant attendere ad ea, quæ geruntur in ara, quia etiam hi carent attentione externâ, *Gob. n. 288. Pasq. q. 1323. Illsung T. 5. n. 158*; si tamen ista interruptim tantùm fiant, & relinquunt attentionem internam, quamvis illam minuant, erit veniale tantùm, uti iidem docent cum *Sot. Medin. Suar. Dicast. Basf.*

§. 5. Non satisfaciunt, qui per notabilem partem ⁶⁵⁴ Misæ legunt attentè librum profanum, v. g. Poëtam, Philosophum; item literas, Gasettas &c. ita *Regin. Lug. Tambur.* aliique cum *Gob. num. 245.* Ratio est, quia actio illa profana ex natura sua avertit animum ab attentione ad res sacras. Idem tenet *Suarez* apud *Gob. à n. 254.* de illo, qui historiam sacram legeret animo indifferenti aut volens discere stylum, item qui Lectionem Catechetica mandaret memoriæ, item qui preces latinas in gallicum mente verteret, ut sic linguam disceret.

§. 6. Qui sub Misâ conscientiam examinat, ⁶⁵⁵ potest audire Misam, quia potest attendere, uti habet communis: multò magis audit, qui sub Misâ elicit dolorem vel aliis piis actionibus se præparat ad Confessionem; an autem ille, qui sub Misâ per longum tempus confitetur,

Misam audiat, variæ sunt sententiæ, nam 1. *Suar. Azor, Tanner. & alii* dubitant, quia incertum est an habeat attentionem debitam. 2. Alii absolute negant, sed diversas rationes afferunt, nam *Bonar. & Basf.* dicunt ideo non audire, quia non orat, sed hæc ratio non stringit, nam non præcipitur Oratio uti dictum est num. 634; & quamvis præciperetur habebitur sufficienter per externam compositionem corporis, quâ colatur Deus; hinc *J. March. Tambur. Dicast. Steph. & alii* dicunt ideo non audire, quia enarratio peccatorum ita distrahit, ut cum illa non videatur stare posse attentio ad Misam; *Pasq. Q. 1318.* dicit, quamvis mentaliter attendere, tamen non audire, quia non habet præsentiam seu assistentiam moralem respectu Sacrificii, nam Confitens non habet se per modum alicujus, qui cum Sacerdote offert Sacrificium, sed per modum Rei, qui se accusat, accusatio autem aut persona Rei non spectat ad Sacrificium. 3. *Regin. Castrop. Leg. Rhod. Escob. & alii* cum *Gob. num. 258.* absolute affirmant, quia habet intentionem audiendi, uti suppono, adest corpore, quia confiteretur in templo, assillit moraliter, quia adest humano & religioso modo; denique etiam attendere potest ad Misam; & licet fortè actu non attendat, tamen occupatur actione piâ, adeoque adhuc censetur cum Sacrificante & circumstantibus Deo cultum exhibere. 4. Alii distinguunt & dicunt, si per experientiam sciat te cum enarratione peccatorum adhuc aliquo modo attendere, satisfacies; si autem scias, te non attendere, non satisfacies, quia hæc narratio peccatorum non est res ad Misam spectans, ergo qui per illam ita occupatur, ut ad Misam attendere non possit non videtur habere attentionem externam. Omnes hæc sententiæ sunt probabiles, in praxi autem

suadendum, ut si Confessio deberet esse longa, potius fiat extra Missam; si autem sit brevis, curandum ut potius fiat sub aliqua parte non ita substantiali, v.g. sub Orationibus, Gloria, Epistola, Credo, non verò sub Offertorio, Consecratione vel Communione: Si tamen etiam sub his partibus fiat, debet confitens ita simul attendere ad Missam, ut dicere possit, quousque Celebrans pervenerit. Quòd si Confessio alioquin esset omittenda, uti sæpe fieret ancillis & famulis, suaderi potest, ut fiat sub Missa, quia voluntas Ecclesiæ præsumitur esse potius, ut sic audiatur Missa & Confessio fiat, quàm ut attentius audiatur Missa & Confessio non fiat, uti rectè *Lesf.* in Auct. v. *Missa.* c. 3, si enim damnum temporale possit excusare ab auditione Missæ, magis excusabit damnum spirituale in omissione majoris attentionis: denique si quis sub musico vel cantabili Sacro confiteatur, non est tanta difficultas, nisi Confessio esset valde longa, facile enim advertet, quousque Celebrans pervenerit, aut confitebitur sub aliqua parte, quæ per cantum longius trahitur, vel ubi Celebrans sistit.

§. 7. *Pasq.* suprà absolutè dicit eam, qui Confessio- 656
nes audit, non posse audire Missam, quia non assistit veluti unus offerentium, sed velut Judex, cujus actio non spectat ad Sacrificium: Oppositum communiùs docent alii cum *Gob.* num. 269, quia quòd simul fit Judex in Confessionali, non impedit, quò minus etiam sit unus illorum, qui circumstant & cum Sacerdote Sacrificium offerunt; certum quòque videtur, quòd Confessarius possit faciliùs simul attendere ad Missam, quàm Confitens.

§. 8. *Sporer* de Poen. num. 579. putat Celebrantem 657
non posse audire Missam, quæ ab alio legitur eo tempore, quo ipse celebrat, ideòque
non

non satisfactorum debito, si promississet unam Missam audire & unam dicere, vellétque ea facere eodem tempore; sed probabilius est Celebrantem posse sufficienter attendere ad suam & alienam Missam, si autem non satisfaciat isti promisso, idem erit, quia qui promittit Missam unam audire & alteram dicere, censetur promittere actus successivos, non aliter ac ille, qui promittit duas Missas audire, nisi enim fuerit alia intentio promittentis, censetur promississe duas diverso tempore.

658 §. 9. Qui voluntariè toto tempore habet distractiones, & simul attendit ad ea, quæ in ara geruntur, audit Missam, quamvis peccet venialiter ratione irreverentiæ, si simul oret, est communis cum *Suar. Castrop. Basf. Pasq. Quæst. 1321. Gob. n. 228. Illsung n. 59.* nec quenquam movere debet, quòd Author Anonymus contra Archi-Episcopum Mechliniensem anno 1691. editus dicat opinionem illam non esse admodum conformem genuinis regulis pietatis & Justitiæ Christianæ, nam, uti demonstrat *Oropet.* evidens est attentionem ad Missam posse stare cum tali distractione, possumus enim ad plura simul attendere, uti experientia docet, quamvis minùs attentè ad singula; esse autem talem distractionem tantùm venialem, communis est sententia omnium, unde liber ille Anonymi propter insolentiam, quâ Archi-Episcopo illi insultat, combustus est Ruræmundæ jussu supremi Senatûs Geldrici.

659 §. 10. Quamvis communis sit sententia, quam supponunt *Côn. & Lugo de Euch. D. 22. Sect. 2. n. 46.* quòd distractio involuntaria non impediat, quòd minùs aliquis satisfaciat Præcepto Missæ, quia communiter non impedit, quin ita attendas, ut possis esse testis Sacrificii peracti, aut reddere rationem de iis, quæ geruntur ad aram.

Si tamen evagatio esset talis, ut redderet hominem veluti abreptum & nullo modo attendentem ad Sacrificium, impediret auditionem Missæ, sive esset voluntaria, sive involuntaria, ita *Pasq. supra & Castrop. T. 22. P. 16. num. 3.* Ratio est, nam somnus involuntarius ideo impedit, quia tollit moralem, humanam & religiosam assistentiam, atque illam æquè tollit talis extra-ordinaria evagatio animi, ergo.

§. II. Pueri aut alii rudiores in actu secundo 660 non tenentur ad tantam attentionem, ad quantam alii, quia talis attentio est illis moraliter impossibilis.

§. 12. Pro habenda attentione & devotione 661 in audienda aut etiam celebranda Missa, juvabit hanc considerare tanquam memoriale Passionis Christi, respiciendo singulas actiones Missæ veluti repræsentativas cujusdam mysterii: & pro imaginatione ad hoc disponenda, potest Sacerdos considerari veluti sustinens personam Christi patientis, nam *velum*, quod imponit capiti vel humeris, significat velum, quo tecta est ejus facies ab illudoribus: *Alba*; vestem ab Herode injectam: *Cingulum*, *stola*, *manipulus*; funes, vincula & catenas, quibus ligatus est & raptatus: *Tonsura capitis sacerdotalis*; spineam coronam Christi: *Casula*; crucem &c.

Missa

*Missa memoriale Passionis Christi.**Sacerdos.*

Ingreditur ad aram.
 Inchoat Missam.
 Dicit: *Confiteor* &c.
 Ascendens osculatur
 altare.
 Abit ad locum Epistolæ.
 Legit introitum.

 Dicit *Kyrie eleison*.

 Dicit, *Dominus vobiscum*.

 Legit Epistolam.
 Dicit, *munda cor meum*.
 Legit Evangelium.

 Denudat calicem.
 Offert Deo panē & vinū.
 Tegit calicem.
 Lavat manus.

 Dicit: *Orate Fratres*.
 Dicit secretas orationes.

 Dicit Præfationem,
 usque ad *Sanctus*.

 Facit *memento* pro vivis.

 Prosequitur actionem.

Christus.

Ad hortum Gethsemani.
 Orat in horto.
 Stratus sudat sanguine.
 Traditur osculo Judæ.

 Ligatus trahitur.
 Tunditur pugnis
 apud Annam.
 Negatur à Petro
 apud Caipham.
 Respiciens convertit
 Petrum.
 Ducitur ad Pilatum.
 Ducitur ad Herodem.
 Illusus reducitur
 ad Pilatum.
 Vestibus spoliatur.
 Flagellis cæditur.
 Coronatur spinis.
 A Pilato pronunciat
 innocens.
 Pilatus dicit, *ecce homo*.
 Conspuitur, facie vela-
 tur, luditur.
 Postponitur Barabbæ;
 clamatur, *crucifige*,
 morti adjudicatur.
 Portat crucem ad Cal-
 variam.
 Occurrit Veronicæ.

Bene

Sacerdos.

Christus.

Benedicit oblationes.

Elevat hostiam consecratam.

Elevat sacrum calicem.

Prosequitur Canonem.

Dicit : *Nobis quoque peccatoribus.*Dicit : *Pater noster.*

Dividit hostiam.

Immittit particulam in calicem.

Dicit, *Agnus Dei.*

Prosequitur Orationes.

Sumit Christum.

Purificat calicem.

Iterum operit calicem.

Dicit, *Dñs vobiscum.*

Dicit ultimas Collectas.

Dicit ultimū *Dñs vobiscū*.

Benedicit populo.

Dicit, *Ite ; Evangelium S. Joannis.*

Clavis affigitur cruci.

Elevatur in cruce.

Profundit è vulneribus sanguinem.

Videt afflictam Matrem.

Orat pro genere humano.

Dicit 7. verba in cruce.

emittit spiritū è corpore.

Secundum animam descendit ad limbū.

Convertit multos adstantes.

Ex aperto Latere fundit sanguinem & aquam.

Deponitur in sepulchrū.

Ungitur à piis mulierib.

Resurgit cum corpore.

Apparet Matri & Discipulis.

Conversatur 40. diebus cum suis.

Ascendit in cælum.

Mittit Spiritum S.

Facit ab Apostolis circumferri Evangelium.

Piè auditur Missa , si hæc nudè considerentur, utilissimum autem erit, si breves affectus admisceantur , prout suggerent mysteria & propria cujusque devotio.

Q. 158. *Quandonam peccetur graviter vel leviter non audiendo integram Missam , sive omittendo partem. R. Distinguendum est inter partes Missæ, nam*

nam *pars essentialis*, in qua consistit Sacrificium, probabiliter est sola Consecratio: *pars substantialis* est oblatio & sumptio: *partes principales* sunt Canon, qui incipit statim post *Sanctus*, usque ad *Pater noster*; item *utraque oblatio*, Evangelium &c. *Partes non regulares* seu non ordinariæ sunt, *Gloria, Credo, plures Epistola, plures Collecta &c.*, hæ enim non sunt in omni Missa, sed tantum aliquando; *partes regulares* seu ordinariæ sunt, quæ communiter sunt in omni Missa. Hoc notato:

663 §. 1. Veniale saltem est quamcunque partem etiam parvam omittere absque rationabili causa, est communis cum *Gob. num. 132. Pasq. quæst. 1270. Mendo in Stat. D. 7. Q. I. N. 3.* quia Ecclesia præcipit Missam, non tantum prout est Sacrificium, sed etiam prout est cerimonia sacra, sic autem complectitur omnes actiones sacras. Probabile tamen est Evangelium S. Joannis non esse partem Missæ, quia ante illud dicitur, *ite, missa est*, & datâ benedictione licentiatur populus.

664 §. 2. Qui omittit tertiam partem Missæ, peccat mortaliter secundum omnes: quod aliqui dicunt de omittente quartam partem: partes autem non regulares facilius omitti possunt, nec tam cito constituent unam tertiam vel quartam partem Missæ, uti constituerent principales etiam minores, quia partes non debent tantum considerari secundum diuturnitatem, sed maximè secundum dignitatem, uti habet communis.

665 §. 3. Quid vel quantum omitti debeat, ut censetur esse tertia vel quarta pars Missæ, variant Authores, secundum *Paxjord. & alios* sufficienter omittis ad mortale, si omittas ab initio ad Epistolam exclusivè. Secundum *Navar. Bonac. Tol. Turv. & alios* tum prius peccas mortaliter, si omittas ab initio

cum

cum Epistola, quamvis multæ & longæ essent Epistolæ, cum sint partes non regulares. Secundum *Sot. Suar. Henriq. Rodriq. Graff. Kôn. Dicast. & alios* tum prius peccas mortaliter, si omit-
tas ab initio cum Evangelio: imò *Az. Suar. Rodriq. Castrop. Dicast. Tambur. & alii* apud *Pasq. Quæst. 1282.* excusant te à mortali, si statim post Evangelium veniens maneat usque ad finem ultimi Evangelii S. Joannis: Et licet simul omittatur *Credo*, adhuc dicunt non fore mortale *Henriq. Lug. Burgh. Cent. 2. Cas. 86. aliique* apud *Mendo n. 1.* quia, *Credo*, est pars non regularis, unde iidem cum *Lay. L. 4. T. 7. c. 4. n. 3. & Illsung T. 5. num. 160.* non damnant te mortalis, dummodo venias ante Offertorium, quia olim ibi incipiebat Missa teste *Isidoro*. Probabilius tamen & ad sensum vulgi magis accommodatum viderur esse, si dicamus Missam non audiri, si quis non veniat sub initium Evangelii, & permaneat usque ad finem, quis enim diceret, inquit *Mendo*, eum audivisse Missam in Dominica Palmarum, qui post Passionem pro Evangelio lectam veniret ad templum.

§. 4. Qui omittit sola illa, quæ sunt post Communionem Sacerdotis, non peccat mortaliter, *Suar. 666*
Fagund. Illsung supra aliique communiter: item qui omittit omnia ante Epistolam & omnia post communionem Sacerdotis, etiam non peccat mortaliter secundum eosdem Authores & alios apud *Mendo* supra contra *Trull. Leand. Pasq. q. 1383;* qui autem omittit omnia ante Evangelium & omnia post Communionem, peccat mortaliter secundum *Suar. Côn. Castrop. Tann. Illsung & alios* contra *Baun. & Llamas* apud *Pasq.* supra, qui dicunt non peccari mortaliter, quia sunt partes ferè similes,

quæ non tam facile constituunt tertiam vel quartam partem Missæ.

667 §. 5. Qui solum Offertorium, sive ante Præfationem, sive post Consecrationem omittit secundum *Pasq.* Q. 1275. tantum venialiter peccat, qui autem omittit Consecrationem & Sumptionem, mortaliter peccat, quia essentia Sacrificii in alterutra harum actionum consistit, est communis cum *Gob.* num. 132. Communior quoque sententia est cum *Ledesm. Henriq. Regin. Bonac. Cuius March. Lug. Avers. Dicast. Dian. & aliis* esse mortale, si omittatur utraque Consecratio, imò *Pasq.* supra putat, si quis non adeset uni tantum Consecrationi, v. g. solius panis, fore mortale: idem plerique è supradictis cum *Bonac. Castrop. & Illung* num. 100. dicunt de eo, qui solam Communionem omittit, quia omitteret partem ratione dignitatis notabilem; è contra *G. Hurtad. & alii* cum *Burgh.* supra dicunt non peccari mortaliter, si tantum omittatur tota Consecratio, & in hanc sententiam inclinant *Suar. Fagund. Garz.* saltem quoad rudes, quam *Lug.* dicit probabilem: quod autem Communionem attinet, *Hurt. Cass. Pelliz. Leand. Laym. & Burgh.* supra dicunt non esse mortale illam solam omittit, quia quamvis sint partes valde dignæ, tamen sunt pars non magna: Sed quod ad utramque Consecrationem attinet, prior sententia videtur verior, & eam tenent plurimi cum *Pasq.* Quæst. 1276. & *Herinx* de Pecc. D. 7. num. 48, quia pars illa est dignissima, ergo meritò censetur notabilis: deinde Missa ab Ecclesia præcipitur principaliter, prout est Sacrificium, quo colitur Deus, sed si omittatur utraque Consecratio, longè probabilius est omitti rationem Sacrificii, ergo. Addunt *Hurtad. Leand. & Pasq.* Quæst. 1284. peccari mortaliter, si

si omittatur ab elevatione calicis usque ad *Pater noster*, quia est pars principalis, dignitate notabilis.

§. 6. Qui non potest interesse nec Consecrationi⁶⁶⁸ nec Sumptioni, eum non teneri ad alias partes, docent *Lug. Tamb. & alii* cum *Gobat* num. 140: sed probabilius videtur oppositum, quia potest audiri major pars *Misæ*, prout est cerimonia sacra, qualiter etiam præcipitur ab Ecclesia; unde à potiori is, qui venit ad ultimam *Misam* paulò ante Consecrationem, tenetur ad hanc & reliqua audienda, uti habet communior cum *Gob.* num. 139. & *Pasq.* q. 1292. contra *Molf. & J. Sanch*; si quis autem veniat post Consecrationem, eum non teneri ad reliqua, docet *Tamburin.* c. 2. §. 1. n. 6, quia deficit pars præcipua & essentialis; sed probabilius est oppositum, tum quia multi docent essentialiam Sacrificii consistere in Sumptione, tum præcipuè, quia audiri potest pars notabilis ceremoniæ sacræ ab Ecclesia præceptæ; & quamvis pro utraque sententia Authores multos adducat *Pasq.* supra, nunc tamen videtur tenendum cum illis, qui obligant, uti rectè *Illsung* num. 165, hoc enim videtur ob paritatem Præcepti & rationis colligi ex hac prop. 54. ab *Innocentio XI.* damnata: *Qui non potest recitare Matutinum & Laudes, potest autem reliquas Horas, ad nihil tenetur, quia major pars trahit ad se minorem.*

§. 7. Si Sacerdos concionem interponat, vel⁶⁶⁹ faciat *memento* unius semi-horæ, illo tempore abesse poteris, *Tambur.* num. 4. *Gobat* n. 149. Item *Gloria, Credo & Kyrie*, quæ canuntur à Musicis; item alia, quæ hi interponunt, non sunt pars *Misæ*, hinc omitti possunt sinè peccato, dummodo assistatur ad *Kyrie, Gloria & Credo*, quæ recitat Sacerdos, *Pasq.* Quæst. 1287.